

Rəfiq Zəka Xəndan – 85

Türklüyün poetik nəğməkarı

İsti bir yay günü azərbaycanlı şair, tənqidçi, ədəbiyyatşünas Cəfər Xəndanın ailəsində dünyaya gəlmiş şair Rəfiq Zəkani dostları, rəfiqləri daim isti duyğularla xatırlayırlar. Elə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin (AYB) Nətvəvan klubunda anım mərasiminə toplaşanlar düz 25 il əvvəl həyata əlvida demiş şair, filosof, ssenarist Rəfiq Zəka ilə bağlı günəş şəfəqli xatirələri və təşəllələri kimi dinlədilər.

Mərasimi açan Xalq şairi, Milli Məclisin deputatı Sabir Rüstəmxanlı şairin 1962-ci ildə çapdan çıxmış “Çağlayan” adlı ilk kitabı ilə tanışlığından başlayaraq, şəxsi dostluq tellərinə qədər bir çox maraqlı məqamlara işıq tutdu. Qeyri-adi türk sevgili Rəfiq Zəkani həm də dostları birləşdirən dəyər kimi xarakterizə etdi. Onun Atatürkə, Müşfiqə sonsuz sevgisindən misallar çəkdi, Anadolu ləhcəsinə aid “ulus”, “sancaq”, “soydaş” kimi bir çox sözü ilk dəfə leksikonumuza gətirdiyini vurğuladı. Saatlarca türk poeziyasından nümunələri əzbər söyləmək bacarığının olduğunu qeyd etdi.

AYB-nin sədri, Xalq yazıçısı Anar Rəfiq Zəkani həm məclis iştirakçılarından, həm də burada iştirak edən ömür-gün dostu Nailə xanımdan da əvvəl tanışlığını bildirdi. Hələ uşaq ikən Rəfiqlə və Vaqif Səmədoğlu ilə eyni bir musiqi məktəbində oxuduqlarını yada saldı. Rəfiq Zəka Xəndanın həyatsevər, yumor hissi güclü olan (yeri gəlmişkən, “Xəndan” şən, üzügülər deməkdir) bir insan, heyretamiz şeir formalarında poetik nümunələr yazan, qələmini ən müxtəlif ədəbi janrlarda sınayan cəsarətli şair kimi üstün keyfiyyətlərini diqqətə çatdırdı.

Əməkdar incəsənət xadimi, Dövlət mükafatı laureatı Rəfiq Zəka keçən əsrin 80–90-cı illərində Azərbaycan–Türkiyə ədəbi əlaqələrinin təməlini qoyanlardan olub.

Həmin illərdə şair Türkiyə mətbuatı səhifələrində Azərbaycan ədəbiyyatını geniş işıqlandırır. O, “SIZE”, “Tanıtım” kimi

məşhur türk jurnallarında Azərbaycan şair və yazıçıları haqqında yazılar dərc edib. Rəfiq Zəka şairlik fəaliyyəti ilə yanaşı, Azərbaycan İncəsənət Akademiyasının professoru olaraq müəllim heyəti içərisində yer alıb, estetikadan mühazirələr oxuyub. Əruzü da heca vəznə qədər dərinləndirib. Uşaqlıqdan musiqiyə bağlılığının nəticəsidir ki, “Axırı yaxşı olar” (1968), “Mənim əziz vətənciyim” (1970) musiqili komediyalarına, eləcə də “Füzuli” və “Söyüdlər ağlamaz” operalarına çox gözəl mətnlər yazıb.

Xalq yazıçısı Mirzə İbrahimov onun haqqında yazırdı: “Rəfiq Zəka əlinə qələm aldığı gündən gənclik ehtirası ilə şeir və gözəllik məftunu olduğunu sübut edib. Onun şeirlərində canlı xalq dilinə bağlılıq, axıcılıq və səlislik nəzərə çarpır. Hafizəsinin kəskinliyini, zəngin Şerq ədəbiyyatını dərinləndirən duyduğunu, sənət haqqında ehtiraslı düşüncələrə malik olduğunu görməmək mümkün deyil”.

Rəfiq Zəkani adı türk dünyasında geniş tanınıb və sevilir. Dəfələrlə Türkiyənin bir çox şəhərlərində keçirilən elmi konqreslərdə, beynəlxalq konfranslarda və simpoziumlarda iştirak edib. Türkiyədə kitabları çap olunub, haqqında monoqrafiyalar nəşr edilib, yaradıcılığından sevgilərə sözlər açılıb.

Məclisdə AYB-nin sədr müavini, Mətbuat Şurasının sədri Rəşad Məcid, Xalq şairi Vahid Əziz, görkəmli yazıçı Seyran Səxavət, “İki sahil” qəzetinin baş redaktoru, siyasi elmlər doktoru Vüqar Rəhimza-

də, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Nətvəvan Mustafayeva, Slavyan Universitetinin professoru Flora Naci, həmin ali təhsil ocağının dosenti Kamalə Umudova, qəzəlşünas şair Mahcamal Babayeva, “525-ci qəzet”in əməkdaşı, şair Nadir Yalçın və başqaları Rəfiq Zəka Xəndan haqqında ürək sözlərini söylədilər, onun yaradıcılığını geniş aspektlə təhlil etdilər.

Xüsusi qeyd olundu ki, Rəfiq Zəka tək-cə şair və yazıçıların deyil, sadə insanların, zəhmət adamlarının da sədaqətli dostu idi. Yadıma düşdü ki, Masallı rayonunun Təzə Alvadı kəndində yaşamış Əlisa kişi (şair Süleyman Əlisanın atası) Rəfiq Zəkani dəfələrlə onlara qonaq gəldiyini fəxrə yada salır, necə sadə, səmimi bir insan olduğundan ürəkdolusu danışır. Yeri gəlmişkən, dostum Süleyman da həmişə qürürlə bildirir ki, onu Vaqif Səmədoğlu, Vaqif Nəsim, Ələviyyə Babayeva kimi ünlü yazarlarla məhz Rəfiq Zəka tanış edərək: – Dostum Əlisanın oğludur, – deyib və gənc şairin “Durna yolu” (1986) adlı ilk kitabının çapına kömək edib...

Sonda unudulmaz şairin qızı Aydan xanım və oğlu Xəndan çıxış edərək özəl xatirələrini dilə gətirdilər. Həyat yoldaşı – elə məclisdə dəfələrlə xatırlanan mərhum şair Azad Talışoğlunun qızı, özü də filoloq olan Nailə xanım isə həm də Rəfiq Zəkadan gözəl şeir parçalarını əzbərdən səsləndirdi və məclisin təşkilatçılarına, iştirakçılarına minnətdarlığını bildirdi.

Beləcə, maraqlı mərasim 2 saatdan çox çəkdi. Rəfiq Zəka Xəndanı tanıyanlar şairin yad edilməsindən məmnun qaldıqları kimi, onu elə də dərinləndirən tanımayan gənc ədəbiyyatsevərlər də xeyli dəyərli bilgi əldə etdilər.

ƏLİ NƏCƏFXANLI
XQ